



## SÍNTESI DE TRES PUNTS PER AL POSICIONAMENT DE CÀRITAS CATALUNYA SOBRE LES MESURES A APLICAR CONTRA LA POBRESA ENERGÈTICA A CATALUNYA

En relació amb l'encàrrec del Govern aprovat per l'ACORD GOV/153/2016, de 29 de novembre, pel qual es crea el grup de treball per elaborar l'estratègia de prevenció i abordatge integral de la pobresa energètica (publicat al DOGC núm. 7259 d'1.12.2016), Càritas Catalunya hi participa en l'esmentat grup de treball i fa públic el seu posicionament sobre les mesures necessàries per a lluitar contra la pobresa energètica a Catalunya:

- 1) **Compliment de la Llei.** El primer que cal demanar és el compliment rigorós de la Llei 24/2015, del 29 de juliol, de mesures urgents per a afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica, en tots els aspectes previstos per evitar la pobresa energètica (que en cap cas no han estat suspesos pel TC), tant per part de l'Administració de la Generalitat com per les companyes de subministrament. Sense aquest compliment previ, de molt poc serveixen la llista interminable de mesures parcials contra la pobresa energètica dels estudis i informes publicats recentment.
- 2) **Millora de la gestió.** La situació actual a Catalunya no està originada només per una manca de recursos públics (el 2015 es van pressupostar 5 M€ per ajuts directes per pagar factures energètiques i només es van gastar 1,2 M€ en la corresponent convocatòria pública, menys de la quarta part del total disponible, per la complexitat dels procediments i la impossibilitat de complir alguns dels requisits exigits). A més és evident una manca d'eficàcia i eficiència administratives i de coordinació amb les companyes de subministrament, que compliquen la gestió dels ajuts, que no arriben a totes les persones vulnerables.
- 3) **Afrontar el fonament de la pobresa.** Finalment, Càritas Catalunya considera que qualsevol proposta global de dissenyar propostes contra la "pobresa energètica" a Catalunya s'ha d'esbossar dins el context de la lluita contra la pobresa general, ja que una part molt important de la pobresa energètica a Catalunya correspon a les mancances en el nivell de vida provocades per **la pobresa sense qualificatius**. Tanmateix no hem d'oblidar que les directives europees exigeixen a cadascú dels països membres a definir el concepte de "client vulnerable", definició que necessàriament caldrà referir-la a la vulnerabilitat provocada per la pobresa (Directives 2009/72/CE i 2009/73/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 13 de juliol de 2009, art. 3.7 i 3.3, respectivament).

**CÀRITAS CATALUNYA**

Barcelona, 12 de gener de 2017

## **Annex 1**

Grup de treball per elaborar l'estratègia de prevenció i abordatge integral de la pobresa energètica (Acord GOV/153/2016, de 29 de novembre)

### **PROPOSTES DE LÍNIES D'INTERVENCIÓ QUE PRESENTA CÀRITAS CATALUNYA**

La pobresa energètica reflexa la incapacitat d'una llar per fer front al cost de les seves necessitats energètiques bàsiques. És una cara més de la polièdrica realitat de la pobresa. Tanmateix no hi ha una definició formal i consensuada de pobresa energètica a nivell europeu.

El Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) proposa la següent definició de "pobresa energètica": "la dificultat o la incapacitat de mantenir l'habitatge en unes condicions adequades de temperatura, així com de disposar d'altres serveis energètics essencials a un preu raonable". A Espanya, no hi ha encara una definició oficial ni de la "pobresa energètica" ni del "consumidor vulnerable" (la normativa s'ha limitat a definir "consumidor vulnerable" com a aquell que està acollit al bo social).

La pobresa energètica no és només efecte de la caiguda dels nivells d'ingressos familiars, producció i consum provocada per la crisi econòmica del 2008, sinó que té causes estructurals prèvies, com ara els baixos nivells d'eficiència energètica del parc d'habitatges, els increments autoritzats dels preus dels subministraments bàsics i les persistents condicions de desigualtat i pobresa experimentades per moltes llars.

Hi ha, per tant, tres causes principals de la pobresa energètica:

- 1) Un nivell baix d'ingressos en la llar;
- 2) Una baixa eficiència energètica de l'habitatge, i
- 3) Un impacte elevat del cost de l'energia en el pressupost familiar.

Tanmateix, la pobresa energètica ve determinada principalment per quatre factors:

- a) Les condicions del mercat energètic (preu de l'energia, nivells de competència del mercat energètic, pràctiques de venda, factures fàcils d'entendre, mètodes de pagament disponibles, qualitat dels serveis d'atenció al client).

b) Les circumstàncies individuals de les persones (nivell d'ingressos, estat de salut, habilitats i accés a internet, educació, edat, famílies monoparentals o nombroses, aturats i pensionistes, manca d'una xarxa de suport).

c) Les condicions del parc d'habitatges (qualitat de l'habitatge, eficiència i tipus de sistema de calefacció, ocupació de l'habitatge, ubicació de l'habitatge, règim de tinença).

d) Les característiques de l'entorn (estat de l'economia, clima, governança, mecanismes d'inclusió social).

Les mesures contra la pobresa energètica han de tenir com a referència fonamental les llars "vulnerables", és a dir, aquelles amb major probabilitat d'incórrer en situacions de pobresa energètica.

Les directives europees demanen a cadascun dels Estats membres que defineixin el concepte de "consumidor vulnerable" i, entre altres, fan referència a la necessitat de protegir aquests consumidors en front de possibles talls de subministres energètics en períodes crítics.

El Síndic de Greuges considera essencial superar la consideració de la persona com a simple client d'una empresa subministradora per avançar cap a la consideració de la persona com a titular d'un dret subjectiu als subministraments bàsics a un preu assequible i dins d'uns paràmetres de consum bàsics, essencials o no sumptuaris.

Es registra una major incidència de la pobresa energètica en llars en les quals la persona principal té un baix nivell educatiu, està a l'atur o depèn d'altres prestacions, té un contracte temporal, està soltera, vídua o divorciada, o prové d'un país de fora de la UE, així com en el cas de les famílies monoparentals.

#### **Estratègia de lluita contra la pobresa energètica:**

1) S'han de combinar **mesures a curt termini** que ajudin a pal·liar la situació d'emergència dels sectors més vulnerables amb altres **mesures a més llarg termini** que mitiguin i resolguin tant l'actual pobresa energètica com que redueixin la vulnerabilitat de la població a aquesta problemàtica.

2) Calen decisions que afectin **el preu de l'energia domèstica** en totes les seves formes, però també **polítiques d'eficiència energètica** en el sector residencial.

3) Un objectiu hauria de ser actuar sobre **els habitatges de més de 25 anys**, sempre que pertanyin a llars vulnerables (de baixos ingressos, amb menors al seu càrrec, o en situació d'atur).

4) El preu del servei hauria d'assumir –entre altres factors- **el cost dels subministraments bàsics a les persones en situació de vulnerabilitat**.

### **Rehabilitació d'edificis i habitatges:**

- 1) L'única mesura sostenible a llarg termini és la **millora de l'eficiència energètica** i de l'aïllament tèrmic dels habitatges.
- 2) **Mesures preventives:** millora de l'eficiència energètica mitjançant l'actualització i la millora de les instal·lacions i equips d'electricitat, gas i aigua, així com de l'eficiència dels electrodomèstics.
- 3) El finançament de les polítiques de rehabilitació integral d'edificis s'ha de fer **amb perspectives de pobresa energètica**, prioritzant les actuacions en habitatges de les llars que estiguin en major vulnerabilitat energètica.
- 4) Es poden plantejar **deduccions fiscals** per a les famílies que inverteixen en la millora de la qualitat energètica dels seus habitatges.
- 5) Les companyies subministradores de gas i llum haurien de donar **suport a les famílies vulnerables** per implementar mesures d'estalvi energètic.

### **Redefinir el bo social:**

- 1) S'han de **corregir les deficiències en els requisits** d'assignació del bo social per evitar que quedin fora llars vulnerables o que beneficiïn les llars no vulnerables.
- 2) Cal plantejar **l'establiment d'un bo social també per a altres subministraments** com el gas natural o el gas embotellat.
- 3) Caldria establir un **criteri corrector** basat en la renda de la llar, així com en les seves necessitats de serveis de l'energia i en les característiques de l'habitatge i els seus equipaments (famílies monoparentals, famílies amb persones grans malalts crònics o famílies amb nens, tipologia i edat de l'habitatge i el grau de dependència de l'electricitat per a calefacció).
- 4) Es proposa **revisar el criteri de potència**, tenint en compte altres aspectes que determinen la demanda d'energia elèctrica (nombre de persones, tipus d'instal·lacions, zona climàtica de l'habitatge...)
- 5) Caldria assignar el màxim nombre possible **d'aplicacions automàtiques del bo social**, per exemple, als beneficiaris de les rendes mínimes d'inserció (RMI).
- 6) El seu **finançament** s'hauria de traslladar als pressupostos públics o amb increments per als consumidors amb excessiva despesa..
- 7) Aplicar les **bonificacions també a les despeses fixes** dels subministres.

- 8) Permetre l'**autorització de la persona propietària** per tal que puguin accedir-hi persones que no són titulars del subministrament, i facilitar que les entitats socials que disposen d'habitatges i en gestionen puguin tramitar-lo sent persona jurídica.
- 9) Cal que les empreses subministradores estableixin **una aplicació automàtica de les tarifes socials** vigents e els sectors de l'electricitat, l'aigua i el gas als beneficiaris d'habitatges integrats en les xarxes d'habitatges d'inclusió social, siguin de titularitat d'administracions públiques o d'entitats socials amb personalitat jurídica.

#### **Evitar els talls de subministrament:**

- 1) Cal **millorar la coordinació i la gestió** dels talls de subministrament per evitar els que puguin afectar a les llars vulnerables.
- 2) Cal analitzar la idoneïtat i viabilitat de **mesures com la reducció de la potència elèctrica contractada** fins la restitució dels pagaments abans de procedir al tall del subministrament en els casos de consumidors vulnerables.
- 3) Cal **millorar la gestió dels ajuts** per al pagament dels subministres, amb acords amb les empreses subministradores, per tal de garantir el subministrament de les llars vulnerables, evitar desconexions forçades per impagament i agilitar el tràmit del pagament de subministraments bàsics a les llars vulnerables.
- 4) Els convenis s'haurien de **generalitzar a totes les subministradores**.
- 5) **Eliminació de l'obligació de ser titular del subministrament** per evitar el tall per impagament. Substituir aquest requisit per un document elaborat pels Serveis Socials que acrediti que aquella persona i/o família viu en el domicili i es responsable dels subministraments.
- 6) **Identificació clara de les modalitats de contractació necessàries** per evitar el tall: el procediment requereix estar acollit a una tarifa social per accedir a la mesura (en el cas de l'electricitat, és clar que es refereix al bo social), però pel gas no existeix l'opció de tarifa social (en el cas del gas natural, es suposa que s'ha de tenir contractada la tarifa d'últim recurs-TUR- però per al propà no existeix la TUR).
- 7) **Eliminació de l'obligació de què l'usuari tingui contractada la tarifa TUR** en el gas, ja que els consumidors vulnerables no estan prou informats de les mesures de protecció al seu abast.
- 8) **Eliminació de l'obligació de què l'usuari tingui contractat el Bo Social** elèctric, ja que el procediment per obtenir-lo és massa complex.
- 9) **Aplicació de metodologia de "Lectura fàcil"** per afavorir la comprensió, garantir l'accessibilitat i comprensió dels procediments i requisits necessaris per evitar el tall de subministraments per impossibilitat de pagament.

10) **Major suport i facilitats als ajuntaments** perquè posin en marxa els procediments i canals corresponents, a què les persones puguin acollir-se a la modificació del Codi de Consum que permet evitar el tall de subministrament bàsic per impagament.

11) Els circuits per acollir-se a la modificació del Codi de Consum són tan complexos i requereixen de tanta documentació que les persones en situació de vulnerabilitat social necessiten un **acompanyament expert**.

12) Es proposa **simplificar la complexitat** actual del procediment de les tarifes socials, molt poc àgil (el 2015 només es van gastar 1,14 M€ dels 5 M€ disponibles al pressupost).

13) **Simplificar els requisits d'accés** al Fons d'Atenció Solidària i la tramitació dels ajuts perquè cobreixin les necessitats de totes les famílies en situació de pobresa o vulnerabilitat energètica.

14) Aconseguir que les empreses subministradores **compleixin amb l'obligació de nodrir el Fons d'Atenció Solidària**.

15) Cal modificar el reglament estatal de l'electricitat per tal que, en els casos de tall de subministrament per impagament a causa de la situació de vulnerabilitat de la persona, **no s'hagi d'abonar el doble de les despeses de reconeixió** per tornar a disposar del servei.

16) Les empreses subministradores ofereixen poques opcions de pagament, i per no agreujar la situació de vulnerabilitat haurien de **facilitar plans de pagament fraccionat**.

17) Cal modificar la legislació reguladora de l'IVA per **aplicar un IVA reduït** als consumidors vulnerables d'electricitat, per assimilar-ho al 10% de l'aigua.

#### **Subministraments d'aigua i gas:**

1) Cal que les administracions locals **retirin de la factura de l'aigua** tots els conceptes que no estan relacionats amb el cicle de l'aigua, com ara les taxes de qual o de recollida d'escombraries.

2) Caldria que les administracions locals competents **aproveïssin tarifes socials de l'aigua i del gas butà**, lligades a un consum bàsic.

3) Caldria modificar la legislació del sector d'hidrocarburs per crear **un bo social del gas**.

4) Cal modificar el reglament estatal del gas per tal que, en els casos de tall de subministrament per impagament a causa de la situació de vulnerabilitat de la persona,

**no s'hagi d'abonar el doble de les despeses de reconexió** per tornar a disposar del servei.

5) Cal modificar la legislació reguladora de l'IVA per **aplicar un IVA reduït** als consumidors vulnerables de gas i de gas butà, per assimilar-ho al 10% de l'aigua.

#### **Informació i indicadors:**

1) Cal dissenyar un **Observatori dels indicadors de pobresa energètica**, amb estudis estadístics que permetin una anàlisi més ajustada d'aquesta problemàtica.

2) Les empreses subministradores haurien de **facilitar tota la informació necessària** per a la millora de la gestió de les mesures eficaces contra la pobresa energètica (dades sobre consums, costos, freqüència dels endarreriments del pagament de la factura, beneficiaris del bo social).

3) La **informació i educació dels consumidors** resulta essencial perquè puguin plantejar mesures d'eficiència energètica.

4) **Millora de la transparència i de l'accés a la informació**, per poder prendre decisions informades sobre preus, serveis contractats...

5) Establir **finestretes úniques d'atenció a la ciutadania** en tots els aspectes relacionats amb la pobresa energètica (informació de factures, assessorament, tramitació de bonificacions, informes de vulnerabilitat, etc.).

6) Consensuar amb totes les entitats implicades, i concretament amb el tercer sector social, **els indicadors a utilitzar per definir i detectar** de manera més precisa les situacions de pobresa energètica.

7) Cal que les empreses distribuïdores **informin trimestralment els ajuntaments respectius del nombre de talls** del servei de subministrament d'electricitat per impagaments i de les altres incidències rellevants, especialment les que afectin els col·lectius especialment protegits.

8) Caldria **millorar la qualitat dels serveis d'atenció al client**, excessivament burocratitzat, oferint acompanyament a les persones.

9) Promoció d'un **ús racional de l'energia i optimització** dels serveis contractats.



**Bibliografia consultada:**

Asociación de Ciencias Ambientales (ACA), Pobreza, vulnerabilidad y desigualdad energética. Nuevos enfoques de análisis, Madrid, abril de 2016

Taula d'entitats del Tercer Social de Catalunya, Propostes de millora per evitar talls de subministraments bàsics, Barcelona, 16 de març de 2015

Economics for Energy, Pobreza Energética en España. Análisis económico y propuestas de actuación, Vigo, 2014

ECAS, Pobresa i privació de subministraments bàsics. 'Pobresa energètica' a Catalunya, una qüestió d'ingressos, Barcelona, novembre de 2016

Taula d'entitats del Tercer Sector, La energía como derecho. Cómo afrontar la pobreza energética, Barcelona, setembre de 2014

Síndic de Greuges de Catalunya, Informe sobre el dret als subministraments bàsics (electricitat, aigua i gas), Barcelona, desembre de 2014

Diputació de Barcelona, La pobresa energètica a la demarcació de Barcelona. Propostes d'actuació des de l'àmbit local, Barcelona, setembre de 2016



## Annex 2

Indicadors pobresa energètica	Àmbit	Any	Despesa €	% despesa	Llars	% de llars	Persones (M)	% persones	Font
<b>Percepcions i declaracions de la llar</b>									
Incapacitat de mantenir l'habitatge a una temperatura adequada en l'estació freda	ESP	2015				10,7%			ACA 2016 -
	ESP	2014				11,1%	5,1		ACA 2016 -
	ESP	2013				8,0%			EU-SILC -
	CAT	2015				8,7%			INE I IDESCAT
	CAT	2014				9,3%			INE I IDESCAT
	CAT	2013				5,2%			INE I IDESCAT
	UE	2014				10,2%			EU-SILC 2014
	UE	2011				9,8%			EU-SILC 2011
No disposen de calefacció ni d'altres aparells que permetin calentar les habitacions	CAT	2011				8,28%			
Endarreriment en el pagament de factures	ESP	2015				6,3%			INE I IDESCAT
	ESP	2014				9,2%			INE I IDESCAT
	ESP	2013				11,0%			INE I IDESCAT
	CAT	2015				6,9%			INE I IDESCAT
	CAT	2014				9,2%			INE I IDESCAT
	CAT	2013				9,8%			INE I IDESCAT
	UE	2011				8,8%			EU-SILC 2011
Goteres, humitat o podridura a la llar	ESP	2014				17,1%	7,8		ACA 2016
	ESP	2013				16,7%			EU-SILC
Llars en estat deficient o ruïnós	ESP	2011				5,5%			INE, 2011

Despeses i ingressos de la llar	Àmbit	Any	Despesa €	% despesa	Llars	% de llars	Persones (M)	% persones	Font
Més del 5% de despesa en energia / ingressos anuals	ESP	2014				45%	20,7		ACA 2016
Més del 10% de despesa en energia / ingressos anuals	ESP	2014				15%	6,7		ACA 2016
	ESP	2013				18,24%			Economics for Energy
	CAT	2014				14,60%			IDESCAT 17% segons ACA
	CAT	2013				15,00%			IDESCAT
Més del 15% de despesa en energia / ingressos anuals	ESP	2014				6%	2,6		ACA 2016
Més del 20% de despesa en energia / ingressos anuals	ESP	2014				3%	1,2		ACA 2016
Doble de la despesa mitjana	ESP	2013				10,67%			Economics for Energy
Doble del % de despesa mitjana	ESP	2013				17,48%			Economics for Energy
Doble de la despesa mitja	ESP	2013				6,43%			Economics for Energy
Doble del % de despesa mitja	ESP	2013				9,60%			Economics for Energy
Despesa en energia en una llar del 10% de renda més elevada	ESP	2014	9 €/m2						ACA 2016
% despesa energia / ingressos anuals en una llar del 10% de renda més elevada	ESP	2014		3%					ACA 2016
Despesa en energia en una llar del 10% de renda més baixa	ESP	2014	6 €/m2						ACA 2016
% despesa energia / ingressos anuals en una llar del 10% de renda més baixa	ESP	2014		12%					ACA 2016
Cost de l'energia de l'habitatge principal	ESP	2013		6,67%					EPF-2013

Increment del preu de la factura elèctrica en una llar mitjana	ESP	2007-2014																	EUROSTAT
Increment del preu de la facturade gas natural en una llar mitjana	ESP	2007-2014																	EUROSTAT
<b>Low Income - High Costs (LIHC)</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>										
Llars que gasten en energia més de la mitjana i estan per sota del llindar de pobresa	ESP	2014					10%	4,9											ACA 2016
	ESP	2013					8,71%												Economics for Energy
<b>Ingrés mínim acceptable (MIS)</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>										
Promig de renda mínima de totes les CCAA (MIS1)	ESP	2014	417€/mes				7%	4,7											ACA 2016
	ESP	2013	415,2€/mes				10,10%												Economics for Energy
	ESP	2013					9,88%												Economics for Energy
Renda mínima d'inserció més elevada de les CCAA (MIS2)	ESP	2014	666€/mes				21%	12,1											ACA 2016
	ESP	2013	616,13€/mes																Economics for Energy
Llindar màxim definit per a comparació (MIS3): 802€ en 2014	ESP	2014					31%	17,1											ACA 2016
<b>After fuel cost poverty (AFCP)</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>										
Llars amb una renda menor que el 60% de la mitjana	ESP	2013					24,31%												Economics for Energy
<b>Ajuts</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>										
Beneficiaris del bo social	ESP	set-2015						2,4	9,5%										CNMC - ACA 2016
% de beneficiaris del bo social, per potència mínima inferior a 3KW	ESP	set-2015						1,8	76%										CNMC - ACA 2016

% de beneficiaris del bo social, pel criteri de pensionistes	ESP	set-2015						13%	CNMC - ACA 2016
% de beneficiaris del bo social, pel criteri de famílies nombroses	ESP	set-2015						8%	CNMC - ACA 2016
% de beneficiaris del bo social, pel criteri d'aturats	ESP	set-2015						3%	CNMC - ACA 2016
Ajuts per cancel·lar els deutes dels rebuts de llum, aigua o gas pendents (5 M€ pressupost)	CAT	2015	1.146.654,20 €	22,93%	3.770				Generalitat de Catalunya
Ajornament de talls	CAT	2015			29.144				Generalitat de Catalunya
Ajuts per cancel·lar els deutes dels rebuts de llum, aigua o gas pendents (3,8 M€ pressupost)	CAT	2016			36.000				Generalitat de Catalunya
<b>Talls de subministraments</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>
Talls d'aigua	CAT	2014			120.000				Plataforma Aigua és Vida
Talls d'aigua, llum, gas	ESP	2015			506.481				FACUA, 2016
	CAT	anual			161.000				Observatori DESC
Nombre de famílies a les quals s'han evitat els talls	CAT	2015-2016			33.000				Generalitat de Catalunya
<b>Llars amb ineficiències energètiques</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>
Habitatges construïts abans de la normativa de regulació tèrmica (1979)	ESP					>50%			Fuel Poverty grup (2014)
<b>Incrementos preus energia</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>
Increment preu de la llum	CAT	2008-2015		60%					Preàmbul Llei 24/2015
	ESP	2003-		83,2%					CNMC/ANAE

		2015							
Increment preu de l'aigua	CAT	2008-2015		66%					Preàmbul Llei 24/2015
<b>Mortalitat addicional a l'hivern</b>	<b>Àmbit</b>	<b>Any</b>	<b>Despesa €</b>	<b>% despesa</b>	<b>Llars</b>	<b>% de llars</b>	<b>Persones (M)</b>	<b>% persones</b>	<b>Font</b>
Morts en excès cada hivern	ESP						25.000		Fowler, 2014
Morts que poden atribuir-se a llars fredes	ESP							21-25%	Fowler, 2014

### Fonts:

Asociación de Ciencias Ambientales (ACA), Pobreza, vulnerabilidad y desigualdad energética. Nuevos enfoques de análisis, Madrid, abril de 2016  
Taula d'entitats del Tercer Social de Catalunya, Propostes de millora per evitar talls de subministraments bàsics, Barcelona, 16 de març de 2015  
Economics for Energy, Pobreza Energética en España. Análisis económico y propuestas de actuación, Vigo, 2014  
ECAS, Pobresa i privació de subministraments bàsics. 'Pobresa energètica' a Catalunya, una qüestió d'ingressos, Barcelona, nov de 2016  
Síndic de Greuges de Catalunya, Informe sobre el dret als subministraments bàsics (electricitat, aigua i gas), Barcelona, desembre de 2014  
Trinomics, Selecting Indicators to Measure Energy Poverty. Final Report, Rotterdam, 18 de maig de 2016  
Diputació de Barcelona, La pobresa energètica a la demarcació de Barcelona. Propostes d'actuació des de l'àmbit local, Barcelona, set 2016